

דבר על אודות התלמוד

אם יכול הוא להתרגם כל צרכו

כתבתיו

לכבוד הרבני דנהירין ליה כולי תלמודאי וקבע ליה מוניטין בחבוריו הנפלאים

מ"ה אייזיק הירש ווייס נ"י

רעי בביה"מ ווינא

ליום מלאות לו שבעים שנה.

רעו המדגיל לו בהלכה

מ א " ש.

בביה"מ ווינא בירח שבט תרמ"ה לפ"ק.

נדפס בדפוס של דוד לאווי ואברהם דוד אלקאלאי בפדעסבורג.

Druck von LÖWY & ALKALAY, Pressburg.

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA

B. 148.

דבר על אודות התלמוד

אם יכול הוא להתרגם כל צרכו

כתבתי

לכבוד הרבני דנהירין ליה כולי תלמודאי וקבע ליה מוניטין בחבוריו הנפלאים

מו"ה אייזיק הירש ווייס נ"י

רעו בביה"מ ווינא

ל י ו ם מ ל א ו ת ל ו ש ב ע י ם ש נ ה .

רעו המדגול לו בהלכה

מ א " ש .

בביה"מ ווינא בירה שבט תרמ"ה לפ"ק.

נדפס בדפוס של דוד לאווי ואברהם דוד אלקאלאי בפרעסבורג.

Druck von LÖWY & ALKALAY, Pressburg.

לכבוד רעי עמיתי בעל דור דור ודורשיו

מוהרא"ה ווייס נ"י ויזרה

ליום

מלאות לו שבעים שנה בער"ה אדר בש"ק לסדר את מספר ימיך אמלא.

כמה אקדם את פניך ביום נהיית בו לאיש שיבה דאימא לך מלה דאוריא ברם
כבר קדמוני רבנן וכבר מלתך אמורה בקן מפורשת זקני עם הארץ כל זמן שמזקינין
דעתן מטורפת עליהן שנאמר מסיר שפה לנאמנים וטעם זקנים יקה אבל זקני תורה
אינן כן אלא כל זמן שמזקינין דעתן מתיישבת עליהן שנאמר בישישים חכמה ואורך
ימים תבונה.

ה ש י ב ה.

לנאמנים תסיר שפה

וטעם מזקנים תקח

ולחכמים היא לתרופה

כי בה יוסיפו לקח.

יהי רצון שתגיע לגבורות ולכיון דאיפלג איפלג

כחפץ מוקירך ומכבדך

רעד אוהבך

מאיר איש שלום.

לפרט ותשובתו ה'ר'מ'ת'ה*

דבר על אודות התלמוד אם יוכל הוא להתרגם כל צרכו.

התלמוד הזה לא נכתב לקרות, רצוני לומר שיהא אדם קורא בו בדרכו וכיון שהוא יודע פירוש מלותיו ודיבוריו יבין את הכל מעצמו כמו שאדם קורא בספרים אחרים. שהתלמוד הזה אעפ"י שהוא כתוב ומונח עדיין הוא תורה שבעל פה. שיותר הוא מה שהוא מרמז עליו ממה שכתוב בו מפורש. ועל כן אלולי שכאו לנו בו פירושים מקובלים מדור דור לא מצאנו בו דינו ורגלינו. והוא דבר שאין צריך ראייה עליו. והזכרתי זה לומר שאף אם יוכל הוא להתרגם לא יחשוב אדם כיון שהוא מתורגם בלשון המדוברת הנה הוא יוכל להבינו. שאין הדבר כך אלא יחא דומה לספר שנכתב בלשון המדוברת ולשונו מקוטע וקצר ורומז יותר ממה שכתוב בו. ועל כן אף אם יתורגם יחא עדיין צריך לפירוש וביאור בהרבה מקומות באותה הלשון שיתורגם בה. אמנם הרבה דברים בו שאינם יכולים להתרגם כל צרכם.

(א) לקריאת התלמוד יוקדם בהכרח ידיעת המקראות לפי שכל דרשותיו מיוסדים על המקראות. וזהררשות על פנים שונים והרבה בהם נתלים אפילו באותיות המלה או בקריאתה. והנה אם תתרגם את המקרא בלשון אחרת אין לדרוש זה שום התלות. על כן אין לתרגם המקראות כלל. כי כל מי שירצה לקרות בתלמוד צריך שיוקדם לו בקיאת המקראות וכל מי שאינו בקי במקראות אין לו עסק בתלמוד.

(ב) כל המדות שהתורה נדרשת בהן שהם ככלי אומנות יש מהם שהם מושגים ימצאו בשאר החכמות והידיעות. אמנם יש מהם שהם מושגים מיוחדים בדרכי התלמוד. ועל כן היותר טוב להניחם כצורתם שלא לתרגמם כלל כי אם לפרשם ולבארם פעם אחת. ודי בכך למי שירצה לעסוק בתלמוד.

(ג) כל שמות המושגים שהם כשם פרטי שכמו שאי אפשר לשם פרטי שיתורגם אלא השם ראובן יהיה ראובן בכל הלשונות כמו כך אלו שמות המושגים. ד"מ השם שמע או קריאת שמע וכן השם תפלה הם כשם פרטי. שפרשה מיוחדת בתורה נקראת בפרט שמע. וכן קריאתה נקרא בפרט קריאת שמע. עד שתוכל לומר אמר קריאת שמע או לא אמר קריאת שמע. והשם תפלה אינו להשתפכות הנפש בכלל אלא הוא פרטי לשמונה עשרה ברכות הירועים. ומעתה אם תתרגם המשנה נשים ועבדים וקטנים פזורים מק"ש ומן התפילין ותיבין בתפלה יהיה היותר טוב שלא לתרגם אלו השמות אלא ישארו בהוויתן ובצורתן ותפרשם ותבארם פעם אחת ודי בכך. ושמות כאלו רבים הם והתלמוד מלא מהם. ואין לך דוגמא גדולה כשם שמונה עשרה שהזכרתי. שבאמת אין לתפלה משמונה עשרה ברכות מציאות כלל שהרי י"ט או שבע או תשעה הם כידוע ואעפ"י כולם נקראות שמונה עשרה.

ובכלל כל מושג ומושג יהיה מוחשי או הרגשי או מחשבי יכולים הם להתרגם כל צרכם כל זמן שהם מיוסדים בטבע לפי שאין הברל במינו האדם במושגם. ד"מ המוחשי הזה קורא אותו העברי אבן והארמי כיפא. או ההרגשה הזאת יקראה העברי אהבה והארמי רחימא. או

המחשבה הזאת ד"מ שנים ושנים הם ארבעה תרין ותרין אינון ארבע, שאין הבדל כאן במושג כי אם במלה ובשם שהונח למושג ההוא ועל כן יכולים הם להתרגם כל צרכם. אמנם המושגים שאינם מיוסרים בטבע אלא בתכונת האומה וחייה וגלגוליה והם רעיונות מיוחדים לה שנבדלת בהם מאומה אחרת כל אלו המושגים קשים הם לתרגם בלשון אחרת כל צרכם ומהם שאי אפשר לתרגם כל עיקר, וכמו כן כל מה שעיקר היתלותו בלשון אומה זו הנה לא יהיה לו היתלות בלשון אחרת ואי אפשר שיתורגם.

ויש לדעת שאף במושגים ששויים בהם בני האדם יוברלו בהם עכ"פ במרחקי המושג והתפשטותו והתרגום בהם יביא לידי בלבול ומעות אם לא תפרש דברך עד היכן המושג הזה מגיע, ד"מ מושג דיני נפשות יהא נראה לך בהשקפה ראשונה שישו בו בני האדם. אבל כשאתה שומע שאף שור המזיק שהמית את האדם צריך להסקל ושסקילתו הוא בכלל דיני נפשות הנה התרחב לך זה המושג יותר על מה שהמלות כללות בתחלת ההשקפה, ואתה אם תרגמת אלו המלות בלשון אחרת לא ימצא בהם הקורא רוחב מושגך עד שתודיעהו לו בפירושה.

והנה כל אלה הרברים שהוכרתי אינם מיוחדים לספרי התלמוד כי אם שויים בתנאים האלו ספרי כל עם ועם, ולא הוכרתי רק להשלמת הענין, אבל מה שאני רוצה לדבר בו הוא בדבר שהוא מיוחד בספרי התלמוד עד שלא יצלה לתרגם כל זמן שלא יושקף זה הענין, והוא סידורו של התלמוד וחיבורו.

התלמוד הזה מיוסר על המשנה, ומקצתו הוא פירוש על המשנה והוא מפרש לפעמים בדרך פשוט כדרך כל מפרש ומבאר, אמנם לפעמים הוא שואל ומשיב וחוזר ושואל ומשיב וקושר חבל בחבל ומשיחה במשיחה עד שהוא הולך את פירושו ממקור המשנה, ומקצתו הוא תוספות על המשנה והוא שואל ומשיב בהם, וכן יש בו תוספות לאלו התוספות ועוד תוספות גם לאלה, וכל אלו הם מסובכים זו בזו עד שיבולבל הקורא לפעמים ולא ימצא מה העיקר ומה שהוא נוסף בו ומה שהוא הוספה להוספה, ויש בו גם חידושים מדרות אחרונים שאין תלויים במשנה והוא הולך בהם ג"כ בדרך הוה שהוכרתי, וכל זה נסדר זה אחר זה כשלשלת הזו שהמבעות קבועות בה זו בזו, ועל כן קשה היא להבינו אם אין אדם רגיל בו מנעוריו, ולא יצלה שום תרגום ופירוש שיהא אדם יכול לקרותו מעצמו מבלי מורה, ואתה הרגיל בתלמוד ולא תרגיש בבלבול סידורו וענינו הרמה ברעיונך גמרא אחת אשר מצד אחד נדפס פירוש רש"י ומצד אחד התוספות ומתחתם חידושי מהרש"א ובא אדם אחר וכתבם בסדר אחר מעורבבין זו בזו הגמרא עם פירושה ותוספותיה וחידושיה האם תוכל למצא לך דרך ולא תבולבל בו, ואמנם באמת הגמרא הזו שהרגלת בה כבר היא מעורבת מפרושים ותוספות ותוספות על תוספות וחידושים ותוספות עליהם אלא שהרגלת בה ולא יוקשה עליך הבנתה, אבל איך יבינה מי שלא הרגיל מנעוריו בבלבול כזה ומה תועיל לו בתרגומך והנה יקרא ויקרא בה עוד הפעם ולא ימצא אפי' כדמיסק תעלה מבי כרבא, ועל כן לא הצליחו ולא יצליחו מתרגמי התלמוד, כי בטרם נבא לתרגמו צריכין אנו לנתח מאמריו ולהסירם זה מזה ולהתיר קשריהם ולסדרם בסדר שיוכל עין הקורא לראות כל חלקיו לעצמם ולעבוד עליהם ואז אם תתרגם אותם ויקרא אותם יעמוד עליהם בנקל.

ולדוגמא אסדר כאן מאמר הגדה מריש מס' ע"ז.

דרש ר' חנינא בר פפא^ו לעתיד לבא מביא^ו

^וואיתמא ר' שמלאי.

הקב"ה ספר תורה בחיקו ואומר כל מי שעסק בה יבא וישול שכרו. מיד מתקבצין ובאין אומות העולם בערבוביא שנאמר כל הגוים נקבצו יחדו וגו'. אומר להם הקב"ה אל תכנסו לפני בערבוביא אלא תיכנס כל אומה ואומה וסופריה שנאמר ויאספו לאומים. ואין לאום אלא מלכות שני ולאום מלאום יאמרו.^ו ומי איכא ערבוביא קמיה

הקב"ה. אלא כי היכי דלא ליערבו

אינהו בהדי הדדי.

נכנסה לפניו מלכות אדום תחלה^ו אומר להם הקב"ה במאי עסקתם.

^ומאי טעמא. משום

החשיבא. ומנא לן

החשיבא. דכתיב ותאכל

כל ארעא ותדרושינהו ו' א"ר יוחנן זורומי

שטבעה יצא בכל העולם.

ומנא לן דמאן החשיב עייל ברישא.

כד' חסדא דא"ר חסדא מלך וצבור מלך

נכנס תחלה לדין שני לעשות משפט

עבדו ומשפט עמו ישראל. וטעמא

מאי. איבעית אימא לאו אורח ארעא

למיתב מלכא מאבראי. ואבע"א מקמי

דליפוש חרון אף.

אומרים לפניו רבש"ע הרבה שווקים תקנינו הרבה

מרחצאות עשינו הרבה כסף וזהב הרבינו וכולם

לא עשינו אלא כשביל ישראל כדי שיתעסקן

בתורה. אומר להם הקב"ה שוטים שבעולם כל

מה שעשיתם לצורך עצמיכם עשיתם. תקנתם

שווקים להושיב בהן זונות. מרחצאות לעדן בהן

עצמיכם. כסף וזהב שלי הוא שני לי הכסף ולי הזהב

נאם ה' צבאות. כלום יש בכם מגיד זאת. שנאמר מי בכם יגיד זאת ואין זאת אלא תורה

שנא' וזאת התורה אשר שם משה וגו'. מיד יצאו בפחי נפש. יצאת מלכות רומי ונכנס מלכות

פרס אחריה. אומר להם הקב"ה במאי עסקתם. אומרים

לפניו רבש"ע הרבה גשרים גשרנו הרבה כרכים

ככשנו הרבה מלחמות עשינו וכולם לא עשינו אלא

כשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה. אומר להם

הקב"ה כל מה שעשיתם לצורך עצמיכם עשיתם.

תקנתם גשרים לישול מהם מכס. כרכים לעשות בהם אנגריא. מלחמות אני

עשיתי שני ה' איש מלחמה. כלום יש בכם מגיד זאת שנאמר מי בכם יגיד זאת. ואין

זאת אלא תורה שנאמר וזאת התורה אשר שם משה וגו'. מיד יצאו מלפניו

בפחי נפש. וכן לכל

אומה ואומה. אומרים

לפניו רבונו של עולם

כלום נתת לנו ולא

קבלנוה. מיד אומר להם

הקדוש ברוך הוא

הראשונות ישמעונו

שבע

כניגית ולא קיבלנוה כמו שעשית לישראל. דכתיב ויתיצבו בתחתית ההר ואמר ר' דימי בר חמא מלמד שפפה

הקב"ה הר כניגית על ישראל ואמר להם אם אתם מקבלין את התורה מוטב ואם לאו יש תהא קבורתכם.

^וומי מצי למיטר הכי והכתיב ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו וכתיב

אלוה מתימן יבא וגו' מאי בעי בשעיר ומאי בעי בפארן א"ר יוחנן מלמד

שהחזירה הקב"ה על כל אומה ולשון ולא קיבלוה עד שבא אצל ישראל

וקיבלוה. אלא הכי אמרי כלום קיבלנוה ולא קיימנוה. ועל דא תברתהון

אמאי לא קבלתוה. אלא כך אומרים לפניו רבש"ע כלום כפית עלינו הר

כניגית ולא קיבלנוה כמו שעשית לישראל. דכתיב ויתיצבו בתחתית ההר ואמר ר' דימי בר חמא מלמד שפפה

הקב"ה הר כניגית על ישראל ואמר להם אם אתם מקבלין את התורה מוטב ואם לאו יש תהא קבורתכם.

הקב"ה הר כניגית על ישראל ואמר להם אם אתם מקבלין את התורה מוטב ואם לאו יש תהא קבורתכם.

הקב"ה הר כניגית על ישראל ואמר להם אם אתם מקבלין את התורה מוטב ואם לאו יש תהא קבורתכם.

הקב"ה הר כניגית על ישראל ואמר להם אם אתם מקבלין את התורה מוטב ואם לאו יש תהא קבורתכם.

הקב"ה הר כניגית על ישראל ואמר להם אם אתם מקבלין את התורה מוטב ואם לאו יש תהא קבורתכם.

הקב"ה הר כניגית על ישראל ואמר להם אם אתם מקבלין את התורה מוטב ואם לאו יש תהא קבורתכם.

שבע מצות שקבלתם היכן קיימתם.^ו
 אומרים לפניו רבש"ע ישראל שקיבלו
 היכן קיימותם. אמר להם הקב"ה אני מעיד
 בהם שקיימו את התורה כולה. אומרים
 לפניו רבש"ע כלום יש אב שמעיד על
 בנו. דכתיב בני בכורי ישראל. א"ל
 הקב"ה שמים וארץ יעידו בהם שקיימו
 את התורה כולה. אומרים לפניו רבש"ע
 שמים וארץ נוגעין בעדותן שנאמר

אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא
 שמתי.^ז אמר להם הקב"ה מכם יבואו ויעידו בהן
 בישראל שקיימו את התורה כוכה. יבוא נמרוד ויעיד
 כאברהם שלא עבד ע"ז. יבוא לבן ויעיד ביעקב שלא
 נחשד על הגזל. תבוא אשת פוטיפרע ותעיד ביוסף
 שלא נחשד על העבירה. יבוא נבוכדנצר ויעיד
 בחנניה מישאל ועזריה שלא השתחוו לצלם. יבוא
 דרוש ויעיד בדניאל שלא ביטל את התפלה. יבא
 בדד השוחי וצופר הנעמתי ואליפז התימני ואליהוא

^וומגלן דלא קיימותה. דתני ר' יוסף עמד וימודד ארץ
 ראה ויתר גוים וגו' מאי ראה. ראה ד' מצות שקיבלו
 עליהם בני נח ולא קיימום. כיון שלא קיימום עמד
 והתירן להן איתגורו איתגורו א"כ מצינו חוטא נשטר. אמר
 מר ברין דרבנא לומר שאעפ"י שמקיימין אותן אין מקבלין
 עליהם שכר.

ולא והתניא היה ר"מ אומר מנין שאפילו נכרי ועוסק
 בתורה שהוא ככ"ג ת"ל אשר יעשה אותם האדם וחי
 בהם. כהנים לויים וישראלים לא נאמר אלא האדם הא
 למדת שאפי' נכרי ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול.
 אלא לומר לך שאין מקבלין עליהן שכר כמצווה ועושה
 אלא כמי שאינו מצווה ועושה. דאמר ר' הנינא גדול המצווה
 ועושה יותר משאינו מצווה ועושה.

^זדא"ר שמעון בן לקיש מ"ד ויהי
 ערב ויהי בקר יום הששי למלמד שהתנה
 הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר אם
 ישראל מקבלין את תורתו מוטב ואם
 לאו אני אחזיר אתכם לתוהו ובוהו.
 והיונו דאמר חזקיה מ"ד משמים
 השמעת דין ארץ יראה ושקטה. אם
 יראה למה שקטה ואם שקטה למה
 יראה. אלא בתחלה יראה ולבסוף
 שקטה.

בן ברכאל הכוזי ויעידו בהם בישראל שקיימו את כל התורה כולה. שנאמר יתנו
 עידהן ויצדקו. אומרים לפניו רבש"ע תנה לנו מראש ונעשנה. אומר להם הקב"ה
 שוטים שבעולם מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת מי שלא טרח בע"ש מהיבן
 יאכל בשבת. אלא אעפ"י כן מצוה קלה יש לו וסוכה שמה לכו ועשו

^וומי מצית אמרת הכי והא אמר ר' יהושע בן לוי
 מ"ד אשר אנכי מצוך היום. היום לעשותם ולא למחר
 לעשותם. היום לעשותם ולא היום ליטול שכר. אלא
 שאין הקב"ה בא בסרוניא עם בריותיו.
 ואמאי קרו לה מצוה קלה. משום דלית בה חסרון כ"ס.

אותה.^ז מיד כל אחד ואחד נוטל והולך
 ועושה סוכה בראש גגו והקב"ה מקדיר
 עליהם חמה בתקופת תמוז וכל אחד
 ואחד מבעט בסוכתו ויוצא שנאמר

ננתקה את מוסרותינו ונשליכה ממנו עבותימו.^ח מיד
 הקב"ה יושב ומשחק עליהם שנאמר יושב בשמים
 ישחק וגו'.

^זמקדור. והא אמר אין הקב"ה בא
 בסרוניא עם בריותיו. משום דישאל
 נמי דמשכא להו תקופת תמוז עד
 הזא והוי להו צערא. והאמר רבא
 מצטער פטור מן הסוכה. נהי דפטור בעוטי מי מבעטי.

דונכא ב' בהגדה. גיטין נ"ה ע"ב.

א"ר יוחנן מאי דכתיב אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול ברעה. אקמצא
 ובר קמצא חריב ירושלים. אתרנגולא ואתרנגולתא חרוב טור מלכא. אשקא דריספק
 חריב ביתר.

אקמצא

אקמצא ובר קמצא הריב ירושלים. דההוא גברא דרחמיה קמצא ובעל דכביה בר קמצא עבד סעודתא. אמר ליה לשמעיה זיל אייתי לי קמצא. אזל אייתי ליה בר קמצא. אתא אשכחיה דהוה יתיב. אמר ליה מכדי ההוא גברא בעל דכבא דההוא גברא הוא מאי בעית הכא קום פוק. א"ל הואיל ואתאי שבקן ויהבנא לך דמי מה דאכילנא ושתינא. א"ל לא. א"ל יהיבנא לך דמי פלגא דסעודתיך. א"ל לא. א"ל יהיבנא לך דמי כולה סעודתיך. א"ל לא. נקטיה בידיה ואוקמיה ואפקיה. אמר הואיל והוי יתבי רבנן ולא מחו ביה שמע מינה קא ניחא ליה. איזיל איכול בהו קורצא בי מלכא. אזל אמר ליה לקיסר מרדו בכך יהודאי. אמר ליה מי יומר. א"ל שדר להו קורבנא חזית אי מקרבין ליה. אזל שדר בידיה עגלא תילתא. בהדי דקאתי שדא ביה מומא בניב ^וואמרו לה בדוקין שבין.

הוא. סבור רבנן לקרוביה משום שלום מלכותא. אמר להו ר' זכריה בן אבקולס ואמרו בעלי מומין קריבין לגביה מזבח. סבור למיקטליה דלא ליזיל ולימא. אמר להו ר' זכריה ואמרו מטיל מום בקדשים יהרג. שדר עלווייהו לניחון קיסר. כי קאתי שדא גירא. למזרח. אתא נפל בירושלים. למערב. אתא נפל בירושלים. לארבע

רוחות השמים. אתא נפל בירושלים. אמר ליה לינוקא פסוק לי פסוקיך. אמר ליה ונתתי את נקמתי באדום ביד עמי ישראל וגו'. אמר קובי'ה בעי לחרובי ביתיה ובעי לכפורי ידיה בההוא גברא. ערק ואזל ואגייר. ונפק מיניה ר' מאיר. שדריה עלווייהו לאספסינוס קיסר. אתא צר עלה תלת שני. הוו בה הנהו תלתא עתירי נקדימון בן גוריון ובן כלבא שבועובן ציצית הכסת. ^ונקדימון בן גוריון. שנקדה לו חמה בעבורו. בן כלבא שבוע. שכל הנכנס לביתו כשהוא רעב ככלב יוצא כשהוא שבע. בן ציצית הכסת. שהיתה ציצתו נגדרת על גבי כסתות. איכא דאמרי שהיתה כסתו מוטלת בין גדולי רומי. ומשחא. וחד אמר אמר להו בדציבי.

ושבחו רבנן לדציבי. הוו בהו הנהו בריווני. אמרו להו רבנן ניפוק ונעביד שלמא בהדיהו. לא שבקינהו אמרו להו ניפוק ונעביד קרבא בהדיהו. אמרי להו רבנן לא מסתייעא מילתא. קמו קלנהו להנהו אמברי דחיטי ושערי והוה כפנא.

מרתא בת ביתוס עתירתא דירושלם הויא. שדרתה לשלוחה אמרה ליה זיל אייתי לי סמידא. אדאזל איזרבן. אתא אמר לה סמידא ליכא חזירתא איכא. אמרה ליה זיל אייתי לי. אדאזל איזרבן. אתא ואמר לה חזירתא ליכא גושקרא איכא. אמרה ליה זיל אייתי לי. אדאזל איזרבן. אתא ואמר לה גושקרא ליכא קימחא דשערי איכא. אמרה ליה זיל אייתי לי. אדאזל איזרבן. הוה שליפא מסאנא אמרה אפוק ואחוי אי משכחנא מידי למיכל איתיב לה פרתא בכרעא ומתה. קרי עלה ר' יוחנן בן זכאי הרכה כך והענוגה אשר לא נסתה כף רגלה וגו'. כי הוה קא ניחא

^ואיכא דאמרי גרוגרות דר' צדוק אכלה ואיתניסא ומתה. דר' צדוק יתיב ארבעין שנין בתעניתא דלא ליחרוב ירושלים

נחא נפשה אפיקתה לכל דהבא וכספא שדיתיה
 בשוקא. אמרה האי למאי מיבעי לי. והיינו דכתוב
 כספם כחוצות ישליכו.

אבא סקרא ריש ברוני דירושלם בר אחתיה דר' יוחנן בן זכאי הוה. שלח ליה תא
 בצינעא לגבאי. אתא. אמר לי עד אימת עבדיתו הכי וקטליתו ליה לעלמא בכפנא. א"ל מאי
 איעביד דאי אמינא להו מידי קטלו לי. א"ל חוי לי תקנתא לדודי דאיפוק אפשר דהוי הצלה
 פורתא. א"ל נקוט נפשך בקצירי וליתו כולי עלמא ולישיילו כך. ואייתי מידי סריא ואגני נבך
 ולימרו. דנה נפשך. וליעיילו כך תלמידך ולא ליעול כך אינש אחרינא. דלא לרגשן כך
 דקליל את. דאינתו ידעו דחייא קליל ממינא. עביד הכי. נכנס בו ר' אליעזר מצד אחד
 ור' יהושע מצד אחר. כי מטו לפיתחא בעו למדקריה. אמר להו יאמרו רבן דקרו.
 בעו למדחפיה. אמר להו יאמרו רבן דחפו. פתחו להו בכא. נפקו. כי מטא להתם אמר
 שלמא עלך מלכא שלמא עלך מלכא. א"ל מתחייבת תרי קטלא. חדא דלאו מלכא אנא
 וקא קרית לי מלכא. ותו אי מלכא אנא עד האידנא אמאי לא אתית לגבאי. א"ל
 דקאמרת לאו מלכא אנא איברא מלכא את. דאי לאו מלכא את לא מימסרא

⁰דכתיב והלבנון באדיר ופול. ואין
 אדיר אלא טלך דכתיב והיה אדירו
 ממנו. ואין לבנון אלא ביהמ"ק שנאמר
 החר הטוב הזה והלבנון.

לא היו שוברין את החכות בשביל דרקון. אישתוק.⁰
 אדהכי אתי פריסתקא עליה מרומי. אמה ליה. קום
 דמית ליה קיסר ואמינא להו השיבא דרומי לאותיבך
 ברישא. הוה סיים חד מסאני בעא למסיימא לאחרינא

לא עייל. בעא למישלפיה לאידך לא נפק. אמר מאי האי. אמר ליה לא תצטער שמועה
⁰דכתיב שמועה טובה תדשן עצם. טובה אתיא לך.⁰ אלא מאי תקנתיה. ליתי אינש

דלא מיתבא דעתך מיניה ולחליף קמד.⁰ עבד ⁰דכתיב ורוח נכאה תיבש גרם.
 הכי עייל. א"ל ומאחר דחכמיתו כולי האי עד האידנא אמאי לא אתיתו לגבאי. א"ל
 ולא אמרי לך. א"ל אנא נמי אמרי לך. א"ל מוזל אזילנא אינש אחרינא משרדנא אלא בעי
 מנאי מידי דאתן לך. א"ל תן לי יבנה וחכמיה ושושילתא דרבן גמליאל ואסוותא דמסין

⁰קרי עליה ר' יוסף. ליה לר' צדוק. אול שדריה לטיטוס.⁰ ואמר איה אלהינו צור חסין
 ואיתמא ר' עקיבא. משיב
 חכמים אחר ודעתם
 יסבל. איבעו למימר ליה לשבקינא חדא זימנא.
 והוא סבר דילמא כולי האי לא עביד והצלה
 פורתא נמי לא הוו.

אסוותא דמסין ליה לר' צדוק טאי הוא. יומא
 קמא אשקויה מיא דפארי. למחר מיא דסיפקא.
 למחר מיא דקיחחא. עד דרווח מיעוה פורתא פורתא.

דבי ר' ישמעאל תנא מי כמוד באלום הי מי ושותק*.
 כמוד באלום.

והביא

תניא א"ר אלעזר ב"ר אבהו וראה כמה גדולה כחה של בושא שחרי סייע הקב"ה את בר קמצא והחריב את ביתו ושרף את היכלו: אתרנגולא ותרנגולתא וכו'.

והביא כל כלים שבמקדש והניח בהן והושיבן בספינה לילך להשתבח בעירו שנאמר ובכח ראיתי רשעים קבורים ובאו וממקום קדוש יהלכו וישתכחו בעיר אשר כן עשו*. עמד עליו נחשול שבים לטובעו. אמר כמדומה אני שאלהיהם של אילו אין גבורתו אלא במים. בא פרעה טבעו במים. בא סיסרא טבעו במים. אף הוא עומד עליו לטובעו במים. אם גבור הוא ועלה ליבשה ויעשה עמי מלחמה. יצתה בת קול ואמרה לו. רשע בן רשע בן בנו של הרשע בריה קלה יש לי בעולמי ויתוש *אמאי קרי לה ביה קלה. דמעלמא את לה ומסקנא ליה לה.

*אל תקרי קבורים אלא קבוצים. אל תקרי וישתכחו אלא וישתכחו. איכא דאמרי קבורים ממש. דאפילו מילי דמיטמרי אפילו לא הון.

יומא חד הוה קא חליף אבבא דבי נפחא. שמע קל ארופתא אישתיק. אמר אימא תקנתא. כל יומא מיתו נפחא ומחו קמיה. לבותי יהב ליה ארבע זוזי. לישראל אמר ליה מיסתידך דקא חוית בסנאך. עד תלתין יומין עבד הכי מכאן ואילך כיון דרש דש*. כי הוה קא מית אמר להו ליקלוי להווא נברא ובדרו לקוטמיה אשב ימי דלא לשכחיה אלהא דיהוראי ולקמיה בדניא. אנקלוס בר קלניקוס בר אחתיה דטיטוס הוה. בעי לאינוורי. אול אסקיה לטיטוס בננידא. א"ל מאן חשיב בהווא עלמא. א"ל

ישראל. מהו לאידבוקי בהו. א"ל מלייהו נפישין ולא מצית והוית רישא*. א"ל דיני' דהווא נברא במאי. א"ל במאי דפסיק אנפשיה. כל יומא מכנסיה ליה לקוטמיה ודייני ליה וקלו ליה ומבדרו אשב ימי: אול אסקיה לבלעם בננידא. א"ל מאן חשיב בהווא עלמא. א"ל ישראל. מהו לאידבוקי בהו. א"ל לא תדרוש שלומם וטובתם כל הויסם. א"ל דיניה דהווא נברא במאי. א"ל בשכבת זרע רותחת: אול אסקי בננידא לפושע ישראל. א"ל מאן חשיב בהווא עלמא. א"ל ישראל. מהו לאידבוקי בהו. א"ל טובתם דרוש רעתם לא תדרוש כל הגונע בהן כאלו גונע בבבת עיניו. א"ל דיניה דהווא נברא במאי. א"ל בצואה רותחת*. תא חוי מה בין פושעי ישראל לנביאי אומות העולם עוברי עבודה זרה.

*דכתוב חיי צדיה לאש גמי כל המוצר לישראל נעשה ראש.

*דאמר מר כל המלעני על דברי המנים גזרין בצואה רותחת.

ועוד הביא דוגמא אחרת מסוגית ההלכה והוא ב"ק אמתני' דארבעה אבות נזיקין.

מדקתני אבות מכלל דאיכא תולדות. תולדותיהן כיוצא בהן או לאו כיוצא בהן. גבי שבת תנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת. אבות מכלל דאיכא תולדות. תולדותיהן כיוצא בהן. לא שנא אב חטאת ולא שנא תולדה חטאת. לא שנא אב סקילה ולא שנא תולדה סקילה. גבי שומאות תנן אבות שומאות השרץ והשכבת זרע וטמא מת. תולדותיהן לאו כיוצא בהן. דאילו אב מטמא אדם וכלים ואלו תולדות אוכלין ומשקין מטמא אדם וכלים לא מטמא. הכא מאי. א"ר פפא יש מהן כיוצא בהן ויש מהן לאו כיוצא בהן.

תנו רבנן ג' אבות נאמרו בשור הקרן והשן והרגל. תולדה דקרן מאי היא נגיפה נשיכה. רביצה ובעיטה.

ולר"א דמחייב אתולדה במקום אב אמאי קרי ליה אב ואמאי קרי ליה תולדה. הך דהוה כמשבן חשיבא קרי ליה אב, הך דלא הוה כמשבן חשיבא קרי לה תולדה.

*קרן מנלן. דת"ר כיוצא אין נניחה אלא בקרן שנאמר ויעש לו צדקיה בן כנענה קרני ברזל ויאמר כה אמר ה'

מאי שנא נגיחה דקרי לה אב דכתיב כי יגח נגיפה נמי כתיב כי יגוף. האי נגיפה נגיחה היא. דתניא פתח בנגיפה וסיים

בנגיחה לומר לך זו היא נגיפה זו היא נגיחה. נשיכה תולדה דשן היא. לא. שן יש הנאה להזיקה הא אין הנאה להזיקה. רביצה ובעיטה תולדה דרגל היא. לא. רגל הזיקה מצוי הני אין הזיקה מצוי. אלא תולדותיהן לאו כיוצא בהן דאמר ר' פפא אהייא. אילימא אהני. מאי שנא קרן דכוונתו להזיק וממונך ושמירתו עליך הני נמי כוונתן להזיק וממונך ושמירתן עליך. אלא ר' פפא אשן ורגל. תולדה דשן מאי היא. נתחככה בכותל להנאתה ושינפה פירות להנאתה. מ"ש שן דיש הנאה להזיקו וממונך ושמירתן עליך הני נמי יש הנאה להזיקן וממונך ושמירתן עליך. אלא תולדה דשן כשן וכי קאמר ר' פפא אתולדה דרגל. תולדה דרגל מאי היא. הזיקה בגופה דרך הילוכה בשליף שעליה בפרומכיא שכפיה בזוג שבצוארה. מ"ש רגל דהזיקו מצוי וממונך ושמירתן עליך הני נמי הזיקן מצוי וממונך ושמירתן עליך. אלא תולדה דרגל כרגל וכי קאמר ר' פפא אתולדה דבור. תולדה דבור מאי ניהו. אילימא אב י' ותולדה ט'. לא ט' כתיבי ולא י' כתיבי. הא לא קשיא והמת יהיה לו אמר רחמנא וקים להו לרבנן י' עבדין מיתה ט' נזיקין עבדי מיתה לא עבדי. סוף סוף זה אב למיתה וזה אב לנזיקין. אלא אבנו סכינא ומשאו שהניחן כר"ה והזיקו. היכי דמי אי דאפקרינהו בין לרב ובין לשמואל היינו בור. ואי דלא אפקרינהו אי לשמואל דאמר כולם מבורו למדנו היינו בור. ואי לרב דאמר כולם משורו למדנו היינו שור. מאי שנא בור שכן תחלת עשייתו לנזק וממונך ושמירתו עליך הני נמי תחלת עשייתן לנזק וממונך ושמירתן עליך. אלא תולדה דבור כבור וכי קאמר ר' פפא אתולדה דמבעה. תולדה דמבעה מאי ניהו

ה' באלה נתנה את ארם וגו' ואומר בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו בהם עמים יגחה. מאי ואומר. וכי תיטא דברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן ת"ש בכור שורו הדר לו.

והאי טילף הוא גילוי מילתא בעלמא הוא דנגיחה בקרן הוא. אלא מהו דתימא כי פליג רחמנא בין תם למועד ה"מ בתלושה אבל במחוכרת אימא כולה מועדת היא ת"ש בכור שורו הדר לו וגו'.

מאי שנא נבי אדם דכתיב כי יגח ומאי שנא נבי בהמה דכתיב כי יגוף. אדם דאית ליה מזלא כתיב כי יגח בהמה דלית לה מזלא כתיב כי יגוף. ומילתא אגב אורחיה קמ"ל דמועד לאדם הוה מועד לבהמה ומועד לבהמה לא הוה מועד לאדם.

תולדה דקרן בקרן וכי קאמר

שן ורגל היכא כתיבי. דתניא ושלח זה הרגל וכה"א משלחי רגל השור והחמור. ובער זו השן וכה"א כאשר יבער הגלל עד תומו.

אמר טר ושלח זו הרגל וכה"א משלחי רגל השור והחמור. טעמא דכתב רחמנא משלחי רגל השור והחמור הא לאו הכי במאי מוקמת לה. אי קרן כתיב. אי שן כתיב. איצטרך סד"א אידי ואידי אשן והא דמכליא קרנא הא דלא מכליא קרנא קמ"ל. והשתא דאוקימנא ארגל שן דלא מכליא קרנא מנלן. דומיא דרגל מה רגל ל"ש מכליא קרנא ול"ש לא מכליא קרנא אף שן ל"ש מכליא קרנא ול"ש לא מכליא קרנא.

אמ"ר ובער זה השן וכה"א כאשר יבער הגלל עד תומו. טעמא דכתב רחמנא כאשר יבער הגלל עד תומו הא לאו הכי במאי אוקימנא לה. אי קרן כתיב אי רגל כתיב. איצטרך סד"א אידי ואידי ארגל הא דאזיל ממילא הא דשלח שלוחי קמ"ל. והשתא דאוקי אשן רגל דאזלה ממילא מנלן. דומיא דשן מה שן ל"ש שלחה שלוחי ל"ש דאזיל ממילא אף רגל ל"ש שלחה שלוחי ל"ש אזלה ממילא.

ולכתוב רחמנא ושלח ולא בעי ובער דמשמע רגל ומשמע שן. משמע רגל דכתיב משלחי רגל השור והחמור ומשמע שן דכתיב ושן בהמות

בהמות אשלה בס. אי לאו קרא
 יתירה הוה אמינא או הא או הא.
 או רגל ההויקו מצוי או שן דיש
 הגאה להויקו. מכדי שקולין הן
 ויבאו שניהם הוה מיניהו מפקת.
 אצטריך כד"א הני מילי היכא דשלה
 שלוחי אבל אולא ממילא לא קמ"ל.

ניהו. אי לשמואל דאמר מבעה זו שן הא אוקימנא
 תולדה דשן כשן. אי לרב דאמר מבעה זה אדם מאי
 אבות ומאי תולדות אית ביה. וכי תימא אב נייעור
 תולדה ישן. והתנן אדם מועד לעולם בין ער ובין
 ישן. אלא אביחו וניעו. היכי דמי אי בהדי
 דאזלי קמוקי כחו הוה. אי בתר דנייה בין לרב

בין לשמואל היינו בור. אלא תולדה דמבעה כמבעה וכי קאמר ר' פפא אתולדה
 דאש. תולדה דאש מאי ניהו. אי לימא אבנו סכיננו ומשאו שהניחן בראש נגו ונפלו
 ברוח מצויה והויקי היכי דמי אי בהדי דאזלו קא מזקי היינו אש. מ"ש אש דכח אחר
 מעורב בהן וממונך ושמירתו עליך הני נמי כח אחר מעורב בהן וממונך ושמירתן
 עליך. אלא תולדה דאש כאש וכי קאמר ר' פפא אתולדה דרגל. רגל הא אוקימנא
 תולדה דרגל כרגל. בחצי נזק צרורות דהלכתא גמירי לה. ואמאי קרי לה תולדה דרגל.
 לשלם מן העליה. והא מבעיא בעי רבא. דבעי רבא חצי נזק צרורות מגופו משלם או
 מן העליה משלם. לרבא מבעיא ליה לר' פפא פשיטא ליה. לרבא דמבעיא ליה אמאי
 קרי לה תולדה דרגל. לפוטרה בר"ה.

דוגמא ב' בהלכה ריש פסחים.

אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר וכי.

⁰קס"ד דמאן דאמר נגהי נגהי ממש
 וסאן דאמר לילי לילי ממש.

מאי אור. רב הונא אמר נגהי ורב יהודה אמר לילי.⁰
 מתיבי הבקר אור והאנשים שולחו אלמא אור
 יממא הוא. מי כתיב האור בקר. הבקר אור כתיב
 כמאז דאמר צפרא נהר.⁰

⁰וכדר' יהודה אמר רב. דאר"י אמר
 רב לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא
 בכי טוב.

מיתבי וכאור בקר יזרח שמש אלמא אור יממא
 הוא. מי כתיב אור בקר. וכאור בקר כתיב. והכי
 קאמר וכאור בקר בעולם הזה כעין [זה] וזריחת שמש לצדיקים לעוה"ב.

מיתבי ויקרא אלהים לאור יום אלמא אור יממא הוא. ה"ק למאיר ובא קראו
 יום. אלא מעתה ולחשך קרא לילה למחשיך ובא קראו לילה. והא קיימא לן דעד צאת
 הכוכבים יממא הוא. אלא הכי קאמר קרייה רחמנא לנהורא ופקדיה אמצותא דיממא
 וקרייה רחמנא לחשובא ופקדי אמצותא דליליא.

מתיבי הללוהו כל כוכבי אור אלמא אור אורתא הוא. הכי קאמר הללוהו
 כל כוכבים המאירים. אלא מעתה כוכבים המאירים הוא דבעו שבוחי שאינן
 מאירין לא בעו שבוחי והא כתיב הללוהו כל צבאיו. אלא הא קמ"ל דאור דכוכבים
 נמי אור הוא.⁰

⁰למאי נפקא מינה. לנודר מן האור. דתנן
 הנודר מן האור אסור באורן של כוכבים.

מתיבי לאור יקום רוצח יקטל עני ואביון
 ובלילה יהי כננב. הא מדקאמר ובלילה יהי כננב אלמא אור יממא הוא. התם הכי

קאמר

קאמר. אי פשיטא לך מילתא כנהורא דאנפשות קאתי רוצח הוא וניתן להצילו בנפשו. ואי מספקא לך מילתא כליליא יהי בעיניך כגנב ולא ניתן להצילו בנפשו.

מתיבי יחשבו כוכבי נשפו יקו לאור ואין ואל יראה בעפעפי שחר. מדקאמר יקו לאור ואין אלמא אור יממא הוא. התם מילט הוא דקא לייט ליה אויב למוליה. אמר יהא רעוא דליצפיה הך גברא לנהורא ולא לישכחיה.

מתיבי ואמר אך חשך ישופני ולילה אור בעדני אלמא אור יממא הוא. התם היק דוד אני אמרתי אך חשך ישופני לעוה"ב שהוא דומה ליום עכשיו העוה"ז שהוא דומה ללילה אור בעדני.

מתיבי ר' יהודה אומר בודקין אור לארבעה עשר ובארבעה עשר שחרית ובשעת הביעור. מדקאמר ר"י בודקין אור ארבעה עשר ובארבעה עשר שחרית אלמא אור אורתא הוא ש"מ.

מתיבי מאימתי ארבעה עשר אסור בעשיית מלאכה. ר' אליעזר בן יעקב אומר משעת האור. ר' יהודה אומר משעת הנץ החמה. אמר לו ראב"י לר"י וכי היכן מצינו יום שמקצתו אסור בעשיית מלאכה ומקצתו מותר בעשיית מלאכה. א"ל הוא עצמו יוכיח שמקצתו מותר באכילת חמץ ומקצתו אסור באכילת חמץ. מדקאמר ר"י משעת הנץ החמה אלמא אור דקאמר ראב"י אורתא הוא. לא. מאי אור עמוד השחר. אי הכי דקאמר ליה היכן מצינו יום שמקצתו מותר בעשיית מלאכה ומקצתו אסור בעשיית מלאכה נימא איהו לנפשיה. הא איכא לילה דקא שרי ראב"י. הכי קאמר בשלמא לדידי אשכחנא דקא פלגי רבנן בין יממא לליליא.

אלא לדידך היכא אשכחנא יממא גופיה דפלגי ביה רבנן. א"ל הוא עצמו יוכיח שמקצתו מותר באכילת חמץ ומקצתו אסור באכילת חמץ.

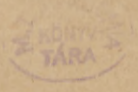
מתיבי אין משיאין משואות אלא על החדש שנראה בזמנו לקדשו. ואימתי משיאין משואות לאור עבורו. אלמא אור אורתא הוא ש"מ.

מתיבי היה עומד כל הלילה ומקריב על המזבח לאורה טעון קידוש ידים ורגלים דברי ר' אורה שאני.

מתיבי מר זוטרא המפלת אור לשמונים ואחד ב"ש פוטרין מקרבן וב"ה מחייבין. אמרו ב"ה לב"ש מאי שנא אור שמונים ואחד מיום שמונים ואחד אם שווה לו לטומאה לא ישוה לו לקרבן. מדקאמרי ב"ה לב"ש מ"ש אור שמונים וא' מיום שמונים וא' שמע מינה אור אורתא הוא ש"מ.

מתיבי יכול יהא נאכל אור לשלישי. ודין הוא זבחים נאכלים ליום אחד ושלמים נאכלים לשני ימים מה להלן לילה אחר היום אף כאן לילה אחר היום. ת"ל ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד יום וגו' בעוד יום הוא נאכל ואינו נאכל לאור שלישי. יכול

ישרף

ישרף מיד. ודין הוא זבחים נאכלים ליום ולילה אחד ושלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד מה לחלץ תקף לאכילה שריפה אף כאן תקף לאכילה שריפה. ת"ל והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף כיום אתה שורפו ואי אתה שורפו בלילה. מדקאמר יחא נאכל אור לשלישי אלמא אור אורתא הוא ש"מ.

תא שמע אור של יוד"ב מתפלל שבע ומתודה. שחרית מתפלל שבע ומתודה. במוסף מתפלל שבע ומתודה. במנחה מתפלל שבע ומתודה. בערבית מתפלל מעין שמונה עשר. ר' חנינא בן גמליאל אומר משום אבותיו מתפלל שמונה עשר שלימות מפני שצריך לומר הבדלה כחונן הדעת. אלמא אור אורתא הוא ש"מ.

ת"ש התני רבי שמואל לילי י"ד בודקין את החמץ לאור הנר. אלמא אור אורתא הוא. אלא בין ר' הונא ובין ר' יהודה דכולי עלמא אור אורתא הוא ולא פליגי. מר כי אתריה ומר כי אתריה. באתרא דר' הונא קרו נגהי ובאתריה דר' יהודה קרו לילי: ותנא דידן מ"ט לא קתני לילי. לישנא מעליא הוא דנקט. וכדר' יהושע בן לוי. דאמר ריב"ל לעולם אל יוציא אדם דבר מנונה מפיו. שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מנונה מפיו. שנאמר מן הבחמה השחורה ומן הבחמה אשר

⁰ר' פפא אמר תשע שנאמר כי יהיה כך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה. רבינא אמר עשר וי"ו דטהור. ר' אחא בר יעקב אמר שש עשרה שנ' כי אמר מקרה הוא בלתי טהור הוא כי לא טהור.

תניא דבי ר' ישמעאל לעולם יספר אדם בלשון נקיה שהרי בזב קראו מרכב ובאשה קראו מושב. ואומר ותבחר לשון ערומים. ואומר ודעת שפתי ברור מללו.

מאי ואומר. וכי תימא הני מילי בדאורייתא אבל בדרבנן לא. ת"ש ואומר ותבחר לשון ערומים. וכי תימא הני מילי בדרבנן אבל במילי דעלטא לא ואומר ודעת שפתי ברור מללו.

איננה טהורה.⁰ והשתא דקיימא לן דלכולי עלמא אור אורתא הוא מכדי בין לר"י ובין לר"מ חמץ אינו אסור אלא משש שעות ולמעלה ונבדוק בשית. וכי תימא זרזיון מקדימין למצות נבדוק

ובאשה לא כתיב בה מרכב והכתיב ותקם רבקה ונערותיה ותרכבנה על הגמלים. התם משום כיעתותא דגמלים אורחא היא. והכתיב ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על החמור. התם משום בניו אורחא הוא. והכתיב והיא רוכבת על החמור. התם משום כיעתותא דליליא ליכא משום כיעתותא דרוד איכא. ואיבעית אימא כיעתותא דרוד נמי ליכא משום כיעתותא דהר איכא. ובאורייתא מי לא כתיב טמא. אלא כל היכא דכי הדדו נינהו משתעי בלשון נקיה. כל היכא דנפשיין מילי משתעי בלשון קצרה. כדאמר ר' הונא אמר רבי. ואמרי לה א"ר הונא אמר רב משום ר' מאיר לעולם ישנה אדם לתלמידיו דרך קצרה. וכל היכא דכי הדדו נינהו משתעי בלשון כבוד והא רוכבת ויושבת דכי הדדו נינהו וקאמר רוכבת. רכבת כתיב.

⁰דכתיב ובוים השמיני ימול בשך ערלתו ותניא כל היום כולו כשר למילה אלא שזרזיון מקדימין למצוה שנ' וישבם אברהם בבוקר.

הנהו תרי תלמידי דהוו יתבי קמיה דרב. חד אמר שויתנין האי שמעתא בדבר אחר מסנקן וחד אמר שויתנין האי שמעתא כגרי מסנקן. ולא אשתעי רב בהדי דהאין.

הנהו תרי תלמידי דהוו יתבי קמיה דהלל וחד מינייהו ר' יוחנן בן זכאי. ואמרי לה קמיה דרבי וחד מינייהו ר' יוחנן. וחד אמר מפני מה בוצרין בטהרה ואין מוסקין בטהרה. וחד אמר מפני

מה

מה בוצרין בטהרה ומוסקין בטומאה: אמר מובטח אני בזה שמורה הוראה בישראל. ולא היה ימים מועטים עד שהורה הוראה בישראל.

הנהו תלתא פהני. חד אמר להו הגיעני כפול. וחד אמר הגיעני כוית וחד אמר הגיעני כזנב הלסאה. בדקו אחריו ומצאו בו שמין פסול.

הא תנן אין בודקין מן המזבח ולמעלה, לא תימא שמין פסול אלא אימא שהין פסול. ואי בעית אימא שאני התם דאינו דאינע אנפשיה.

ההוא ארמאה דהוה סליק ואכיל פסחים בירושלים. אמר כתיב כל בן נכר לא יאכל בו. כל ערל לא יאכל בו. ואנא הא קאכילנא משופרי שופרי. אמר ליה ר' יהודה בן בתירה מי קא ספו לך מאליה. אמר ליה לא. כי סלקת להתם אימא להו ספו לי מאליה. כי סליק אמר להו מאליה ספו לי. אמרו ליה אליה לגבורה. סלקא. אמרו ליה מאן אמר לך הכי. אמר להו ר"י בן בתירא. אמרו מאי האי דקמן. ובדקו בתריה ואשכחוהו דארמאה הוא וקטליה. שלחו ליה לריב"ב. שלם לך ריב"ב דאת כנציבין ומצורתך פרוסה בירושלם.

רב כהנא חלש. שדרוה רבנן לר' יהושע ביית דר' אידו אמרו ליה זיל בדוק מאי דיגיה. אתא אשכחיה דנח נפשיה. קרעה ללבושיה ואהרריה לקרעה לאחוריה ובכו ואתי. אמרו ליה נח נפשיה. אמר להו אנא לא קאמינא מוציא דבה הוא כסיל.

והנן חקוקאה נפק לקריתא. כי אתא אמרו ליה חישין נעשו יפות. אמר להם שעורים נעשו יפות. אמרו ליה צא ובשה לסוסים ולחמורים דכתיב השעורים והתבן לסוסים ולרכש. מאי הוי ליה למיטר. אישתקד נעשו חטים יפות. אי נמי עדשים נעשו יפות.

רב בר אחיה דר' חייא ובר אחתיה. כי סליק להתם א"ל איובו קיום. א"ל אימא קיימת. א"ל אימא קיימת. א"ל אבא קיום. אמר ליה לשמעיה חלוין לי מנעלי והוליד כלי אחרי לבית המרחץ.

שמע מינה תלת. שי"מ אבל אסור בנעילת הסנדל. ושי"מ שמועה רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד. ושי"מ מקצת היום כבולו. ההוא דאמר דונו דיני אמרו שי"מ מרן קאתי דכתיב דן ירין עמו כאחד שבטי ישראל. ההוא דהוה קא אויל ואמר אכיף ימא אסוסי ביראתא. בדקו ואשכחוהו דמזבולון קאתי דכתיב זבולון לחוף ימים ישבון.

* * *

באלו הדוגמאות הראיתי איך התווכו דברים במרוצת הענין אם בדרך אנב והם תוספות או בדרך קושיא ופירוק והם פירוש. ואם נסלקם יהיה מרוצת הענין בלא ערבוב ובלבול ואז יצליח לנו גם התרגום. ואלו התוספות והפירושים נוכל ג"כ לתרגם אחר שיסולקו. ואז אם יקרא אדם את התרגום יעמוד על סוגית התלמוד ויבין אותה.

ובדרך אנב אעיר כאן שאם נדקדק בסגנון הלשונות שבתלמוד או מיר ותיכף נוכל להביר מה שהוא מעיקר הסוגיא ומה שנתוסף בה וגם אותן התוספות נכירם מה שנתוסף זה אחר זה. וזוהי תשובה גדולה על אותם הסוברים שלא היה התלמוד כתוב ומונה.

מ

ממ כוונתו במספר